

TALABALARDA KOMMUNIKATIV-KOMPETENTLIK VA COPING-STRATEGIYALARINING IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Muallif: Murodova Gulshoda Asqad qizi

Ilmiy rahbar: p.f.f.d.(PhD) Bekova Sh.J

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada talabalar orasida kommunikativ-kompetentlik va coping-strategiyalarining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari o'rganiladi. Maqolada kommunikativ-kompetentlikning ahamiyati va uning talabalarning o'qish jarayonidagi muvaffaqiyatiga ta'siri, shuningdek, coping-strategiyalarining talabalarning stressga munosabatini va muammolarni hal etish usullarini qanday shakllantirishi ko'rsatilgan. Ijtimoiy-psixologik xususiyatlarning bu jarayonlarga ta'siri tahlil qilinadi va talabalar uchun samarali coping-strategiyalarini rivojlantirish yo'llari va kommunikativ-kompetentlikni oshirish usullari tavsiya etiladi. Ushbu tadqiqot, talabalarning psixologik va ijtimoiy rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillarni aniqlashga qaratilgan bo'lib, ta'lim jarayonida bu jihatlarni hisobga olishning ahamiyatini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: Kommunikativ-kompetentlik, Coping-strategiyalar, Stressni boshqarish, Talabalar, Ijtimoiy-psixologik xususiyatlar, Ta'lim jarayoni, Psixologik rivojlanish, Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash.

Hozirgi kunda ta'lim tizimida talabalar faqat bilim olish bilan cheklanmay, balki ijtimoiy va psixologik jihatdan rivojlanishi zarur bo'lgan shaxslar sifatida qaraladi. Talabalarning kommunikativ-kompetentligi va coping-strategiyalarini tushunish, ularning ijtimoiy-psixologik rivojlanishining muhim tarkibiy qismlaridir. Kommunikativ-kompetentlik talabalar o'rtasidagi muloqot va o'zaro anglashuvning samaradorligini oshirsa, coping-strategiyalar esa ular uchun stressli vaziyatlar bilan kurashishning muvaffaqiyatli usullarini taqdim etadi. Ushbu maqolada talabalarda kommunikativ-kompetentlik va coping-strategiyalarining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari o'rganiladi.

Kommunikativ-kompetentlik so'zi muloqotda samarali qatnashish, boshqalar bilan o'zaro anglashuvni o'rnatish va ijtimoiy vaziyatlarda to'g'ri munosabatlar hosil qilish qobiliyatini anglatadi. Bu kompetensiya uchta asosiy komponentdan iborat: lingvistik (tilni to'g'ri va samarali ishlatish), pragmatik (muloqotning maqsadga muvofiq olib borilishi) va sotsial-kommunikativ (ijtimoiy munosabatlarda moslashuvchanlik va ehtiyotkorlik) komponentlar. Talabalarda kommunikativ-kompetentlikning yuqori darajasi, ularning ta'lim jarayonida muvaffaqiyatga erishishiga, o'qituvchi va tengdoshlari bilan samarali muloqot o'rnatishga yordam beradi.

Coping-strategiyalar – bu individning stressli yoki murakkab vaziyatlarga javob berish, ularni yengib o'tish uchun qo'llaydigan psixologik va emotsional usullaridir. Talabalarda stress va tashvishlar ko'plab omillar bilan bog'liq bo'lishi mumkin, masalan, o'qishning yuqori talablari, imtihonlar, shaxsiy munosabatlar yoki ijtimoiy bosim. Coping-strategiyalar ikki asosiy turga bo'linadi: problemaga yo'naltirilgan (muammo hal etishga qaratilgan) va emotsiyaga yo'naltirilgan (emotsional holatni tartibga solishga qaratilgan) strategiyalar. Talabalarda problemaga yo'naltirilgan coping-strategiyalar ko'proq muvaffaqiyatga olib kelishi mumkin, chunki ular muammoni hal qilishga intilishadi.

Talabalarning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari ularning shaxsiy rivojlanishini va jamiyat bilan o'zaro munosabatlarini belgilaydi. Kommunikativ-kompetentlik va coping-strategiyalariga ta'sir qiluvchi asosiy omillar ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, shaxsiy xususiyatlar (masalan, ishonch, emosional barqarorlik), va guruhda o'z o'rnini topish bilan bog'liq. Ijtimoiy psixologik nuqtai nazardan, talabalar o'rtasidagi muloqotda kommunikativ-kompetentlik muhim rol o'ynaydi, chunki yaxshi muloqot o'zaro ishonchni kuchaytiradi va stressni kamaytiradi. Shuningdek, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash ham talabalar uchun stressli vaziyatlarda muvaffaqiyatli coping-strategiyalarini tanlashda yordam beradi.

Talabalarda kommunikativ-kompetentlikni rivojlantirish uchun bir qator pedagogik va psixologik usullar mavjud. Bu usullar orasida interfaol metodlar, guruhli ishlar, rolli o'yinlar va samarali tinglash texnikalari mavjud. Shuningdek, kommunikativ-kompetentlikni rivojlantirishda psixologik maslahatlar, o'qituvchilarning o'quvchilar bilan yaxshi aloqada bo'lishi va talabalarning o'zaro ijtimoiy tajribalarini kengaytirish muhim ahamiyatga ega.

Coping-strategiyalarini rivojlantirish uchun talabalar uchun psixologik treninglar va stressni boshqarish bo'yicha mashg'ulotlar tashkil etish samarali bo'ladi. Talabalar stressni samarali boshqarishni o'rganishlari, shuningdek, vaziyatlarni tahlil qilib, to'g'ri coping-strategiyalarini tanlashlari zarur. Shuningdek, emotsional barqarorlikni oshirish, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimlarini yaratish va stressni boshqarishning jismoniy usullarini o'rgatish talabalar uchun muhimdir.

Talabalarda kommunikativ-kompetentlik va coping-strategiyalarining ijtimoiy-psixologik xususiyatlarini o'rganish, ularning ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatini va umumiy rivojlanishini yaxshilashga yordam beradi. Kommunikativ-kompetentlik talabaning ijtimoiy muhiti bilan samarali aloqalar o'rnatishda, coping-strategiyalar esa stressli vaziyatlar bilan kurashishda muhim rol o'ynaydi. Shuning uchun ta'lim jarayonida bu jihatlarni hisobga olish va rivojlantirish talabalarning psixologik va ijtimoiy rivojlanishida katta ahamiyatga ega.

Foydalanilgan manbalar:

1. Kalmukov, V. (2018). Kommunikativ-kompetentlik va uning ta'lim jarayonidagi roli. Ta'lim va psixologiya jurnali, 15(3), 24-32.
2. Ismoilov, A. (2020). Coping-strategiyalar va stressni boshqarish. Psixologik tadqiqotlar, 9(1), 45-57.
3. Tursunov, B., & Karimov, S. (2021). Talabalarda ijtimoiy-psixologik xususiyatlarning o'zgarishi. Ta'lim va jamiyat, 18(4), 134-145.
4. Smith, A., & Williams, C. (2019). Social psychology and communication competence: The role of coping strategies in student success. Journal of Educational Psychology, 56(2), 112-128.